

BĪSTAMIE MĪLESTĪBAS I

Dailes teātra izrādē Māte režisors Intars Rešetins akcentē saistību ar abām pārējām Floriana Zellerā triloģijas daļām, taču to iespējams skatīties arī kā atsevišķu mākslas faktu

Teksts **Atis Rozentāls**

Ar pesimistiskiem izteikumiem par atvadām ne tikai no Floriana Zellerā dramaturģijas, bet, iespējams, arī Dailes teātra kopumā Intars Rešetins laidis tautās sev tuvā franču rakstnieka triloģijas noslēdzošo daļu *Māte*. Pirmās divas – *Tēvs* (ar nosaukumu *Ak, tētīt* Nacionālajā teātrī) un *Dēls* (Dailes teātrī) – joprojām tiek spēlētas. Visas trīs lugas ir smagas, jo tajās cilvēki cieš no slimības vai depresijas, tomēr režisors zina, ko dara, akcentējot vispārcilvēciskas tēmas un nekonzentējoties uz klīniskām detaļām, tāpēc skatītājam līdzpārdzīvojuma smagums nav nomācošs.

Triloģijas daļas var skatīties arī atsevišķi (piemēram, savulaik skatoties *Dēlu*, es to nekādi nesaistīju ar *Ak, tētīt*, un mani tas netraucēja), tomēr šoreiz Intars Rešetins, ievijot īsus abu pārējo iestudējumu audiofragmentus, uzsver, ka saikne tomēr pastāv. Un, ja tā, izrādē notiekošais iegūst ļoti konkrētu nozīmi.

CIK PROCENTU REALITĀTES

Patiesi, atsvaidzinot atmiņā abas pārējās lugas, secinām, ka visās darbojas Anna un Pjērs, bet viņu dēlu sauc Nikolā. Lugā, kuras galvenais varonis ir ar Alcheimera slimību sirgstošais tēvs, Annai, un jo īpaši Pjēram, ir vieta otrajā plānā un skatījums uz viņiem lielākoties ir caur deformētas veca cilvēka uztveres prizmu. *Dēlā* dramaturģijas asi veido tēva un dēla attiecību sarežģījumi, kas beidzas ar dēla pašnāvību (Intars Rešetins gan izrādes finālā īsina un vispārina, to tik tieši nepasakot). Tagad mēs nonākam pie divām lugas *Māte* interpretācijas iespējām. Ja triloģijas kontekstu ignorē, rezultāts varētu sanākt kā Ņujorkas iestudējumā 2019. gada pavasarī, par kuru KDi ziņas virsraksts ir *Māte cenšas pavedināt dēlu. Izabella Ipēra spēlē Floriana Zellerā lugā Ņujorkā*, savukārt luga raksturota kā «drūms farss ar freidisku ievirzi». Šeit, lai arī izrādes aprakstā norādīts, ka ainas tiek spēlētas vairākas reizes, tomēr nav sajūtas, ka būtu izkāpts pārāk tālu no reālisma koordinātām, un netiek apšaubīts fakts, ka varoņi ir dzīvi, sveiki un lielākoties veseli.

Pilnīgi citādi lugas notikumi paveras, ja respektējam faktu, ka dēls var nebūt dzīvs, bet vīrs, kuram *Dēlā* ir cita ģimene, var arī nebūt blakus, respektīvi, ir iespējams, ka Anna ir pilnīgi viena un viss, ko nepilnu pusotru stundu garajā izrādē vēro skatītājs, ir viņas iztēles radītas halucinācijas.

■ Lilitas Ozoliņas atveidotās Annas (no kreisās) iedomās viņas dēla iemijotā Elodi (Inita Sondore) pārvēršas par blondu, dumju, vulgāru, lellei līdzīgu būtni. Foto - Mārcis Baltkars

Taču ir iespējams, ka Pjērs tomēr ir reāls, īpaši jau izrādes beigu ainā slimnīcā. Režisors ir svītrojis epizodi, kurā Annu tvarsta skatuves strādnieki, mēģinot apgulēt slimnīcas gultā, kas piegādāta viņai uz mājām. Tāpat jautājums, cik reāla ir lugā pieminētā Nikolā māsa Sāra. Savāda ir arī epizode, kurā māte ierunājas par brāļiem, bet Nikolā norāda, ka viņam tādu nav, kaut, ja sasaistām šo Nikolā ar lugas *Dēls* varoni, pusbrālis viņam tomēr ir, bet no tēva otrās sievas.

Respektīvi, jo vairāk mēs ievērojam triloģijas faktu, jo komplicētāka kļūst *Mātes* uztvere, tāpēc auglīgāk ir izvērtēt, kas ir redzams konkrētajā iestudējumā un kas izvirzās tā priekšplānā.

SARKANĀ KLEITA

Izrāde sākas ar apzināti kaitinošu dialogu,

kurā sieva atvadās no vīra, skaidri liekot saprast, ka a) netic tam, ka viņš dosies komandējumā, bet tur aizdomās viņu par sānsoli; b) izjūt pret viņu aktīvu nepatiku. Aina, līdzīgi kā nākamās, tiek izspēlēta vairākkārt, mainot attiecību akcentus.

Jau no pirmā brīža mēs saprotam spēles noteikumus – Lilitas Ozoliņas atveidotā māte ir centrā, un svarīgi ir nevis tas, kas notiek realitātē, bet gan kādas epizodes generē visdrīzāk slimības skartais prāts. Vīrs ir aizdomu objekts jebkurā situācijā, taču Pētera Liepiņa interpretācijā viņš brīžiem vienkārši bezpalīdzīgi samierinās ar faktu, ka sievas iedomas nav iespējams atspēkot, taču nākamajā versijā jaušams, ka tās tomēr nav bez pamata. Mātes patiesais mīlestības objekts ir dēls Nikolā. Kaspara Dumbura atveidojumā tas ir jauns vīrietis, kurš iegriezies mājās pēc islaicīgas atelpas no sarežģītām attiecībām, taču arī viņa attieksme gan pret māti, gan tēvu mainās atkarībā no klikšķa mātes kā šīs ainas autorei galvā.

Divskatos ar māti Nikolā spēj būt aizkustinoši maigs un jūtīgs, taču šīs attiecī-

**GAN VĪRS,
GAN DĒLS
CENŠAS
MĪLĒT ANNU,
LAI CIK GRŪTI
TAS BŪTU**

bas var iegūt arī citas krāsas līdz pat naidam. Un, jā, ir mirklis, kad mātišķo jūtu vietā Annas attieksmē pret dēlu parādās

FANTOMI

seksualitātes nots, īpaši ainā ar sarkano kleitu. Režisors, aktrise un kostīmu māksliniece Jana Čivžele izvēlējušies diezgan skarbu risinājumu – ir skaidrs, ka sarkanā kleita kā seksualitātes simbols novecojošajai sievietei ne īsti der, ne piestāv. Toties tā ir kā uzlieta sāncensei, Nikolā draudzenei Elodi, kura atsevišķās epizodēs parādās kā dzīva (un pārspīlēti vulgāra) sekse lelle, tad atkal – kā nesaskaņu nomākta, bet mīloša sieviete, te piepeši apziņas plūsmā iegūst iespējamās vīra mīlākās vaibstus (iespējams, režisors konceptuāli met tiltu uz triloģijas otro daļu, šo lomu uzticot Initai Sondorei, kura *Dēlā* spēlēja Annas vīra otro sievu).

Izrādes vizuālais tēls ir lakonisks. Kristapa Skultes organizētajā telpā ir tāds kā izgaismots ietvars, aiz kura augstāk vai zemāk vīd izkaltuši staipekņi. Varbūt izrāde iegūtu, ja režisors necenstos dot papildu emocionālos krukus, ierakstā atskaņojot bērnu čalas. Taču kopumā iestudējums ir apvaldīts un koncentrēts uz galvenās varones emociju kolizijām.

Skatoties pirmizrādi, sākotnēji mulsi-

nāja, cik ļoti Lilita Ozoliņa centrējas uz savu varoni, spēlējot tā, it kā partnera atbildes viņu nemaz neinteresētu. Taču tieši tas šajā gadījumā ir attaisnoti, jo varones prāts jau ir izdarījis savus no realitātes neatkarīgus secinājumus un gaida no sarunas partnera rīcību, kas tos apstiprinātu. Pētera Liepiņa Pjērs šādos apstākļos kļūst par neizbēgamu rezonieri, kam pašam nav savas gribas. Taču viņš, tāpat kā Kaspars Dumburs, galveno tomēr nospēlē – gan vīrs, gan dēls cenšas mīlēt Annu, lai cik grūti tas būtu.

Mātes mīlestība ir sāpīga, izmisīga, egoistiska, nežēlīga – un patiesa. Pat ja tie, kurus viņa mīl, iespējams, ir tikai rēgi. Un to pieredzējusi aktrise parāda pārlicinoši, padarot māti par vienu no nozīmīgākajām pēdējo gadu lomām savā karjerā. ■

MĀTE

Dailes teātra Kamerzālē 26.II, 6., 13., 17.III, 1., 16., 24.IV plkst. 19

FRANCIJAS INSTITŪTS LATVIJĀ

**FRANČU VALODAS KLUBIŅŠ
SKOLĒNU BRĪVLAIKĀ 16.–18.03.2020.
Pieteikšanās ir sākusies!**

Rīgā, Elizabetes ielā 59
www.institut-francais.lv

**INSTITUT
FRANÇAIS**
Lettonie

MIHAILA ČEHOVA TEĀTRIS

**Pirmizrāde
29. februārī
Mazajā zālē**

Dunkans Makmilans
(piedaloties Džonijam Donaho)
Dzīves DārgAkmentiņi

Every Brilliant Thing

Sajūtu laboratorija
Režisore Rēzija Kalniņa

www.mct.lv